

ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnaukacom/16_NTP_2008/Economics/33730.doc.htm.

4. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: [моногр.] / За ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2012. – 498 с.

СКЛАДНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

*А.В. Кулінська, д.е.н., проф.,
Ю.О. Цуркаль, магістрант,
Одеський національний політехнічний університет,
м. Одеса*

Суспільні перетворення, які протягом останніх років відбуваються в Україні, привели до суттєвого посилення ролі та значення регіонів для розбудови сильної держави в цілому. Принципи самостійності та самоуправління адміністративно-територіальних одиниць у межах, визначених законодавством, поступово стають основою управлінської діяльності. Практична реалізація цих принципів передбачає гармонійне поєднання всіх складників життєдіяльності регіону в єдиний збалансований, взаємозв'язаний комплекс.

Створити такий комплекс можна на основі впровадження сучасних підходів до управління, центральною функцією якого стає планування розвитку регіону. Під час планування регіональна влада разом з іншими акторами місцевого розвитку встановлює головні напрями діяльності, реалізація яких забезпечує єдність мети і завдань для всіх суб'єктів, відповідальних за територіальний розвиток, або учасників цього процесу. Отже, в управлінні регіональним розвитком планування займає надзвичайно важливе місце, вбираючи в себе організаційний початок усього процесу реалізації регіональної соціально-економічної політики.

На думку В.М. Вакуленка та О.В. Берданової [2] до переваг стратегічного планування регіонального розвитку можна віднести те, що воно: допомагає розв'язувати завдання розвитку регіону, базуючись на конкурентних перевагах; допомагає поліпшити координацію дій основних суб'єктів регіонального розвитку; забезпечує раціональніше використання ресурсів; допомагає місцевим органам державної влади, органам місцевого самоврядування та їхнім керівникам мислити перспективно, використовувати майбутні можливості розвитку території; забезпечує можливість контролю за подіями та дозволяє керувати ними; готує територію до можливих змін, пов'язаних із зовнішнім середовищем.

У процесі стратегічного планування регіонального розвитку слід спиратись на такі основні постулати: економічно розвиває регіон та його окремі території бізнес; робочі місця забезпечують добробут населення і впливають на зростання як індивідуальних доходів мешканців, так й на зростання сукупного суспільного продукту; місцева влада та громадські організації створюють умови для розвитку бізнесу; розвинена інфраструктура – це найважливіший елемент конкурентоспроможності території; ефективне управління окремою територією або регіоном забезпечують системний менеджмент, місцеві ресурси, співпраця зацікавлених осіб та партнерство влади, бізнесу та громадськості [3].

Програмний документ, що готують у процесі стратегічного планування, - це стратегія регіонального розвитку. Регіональна стратегія – стратегічний план розвитку регіону, що визначає цілі, завдання, пріоритети, напрями сталого економічного і соціального розвитку регіонів на довгостроковий період. Але, стратегія регіонального розвитку не всеосяжний документ, у якому визначено заходи щодо розв'язання проблем розвитку соціально-економічних сфер життєдіяльності території. Навпаки, вона

сконцентрована на ключових, найперспективніших напрямках, які виявлені на основі аналізу соціально-економічного потенціалу, сильних і слабких сторін внутрішнього середовища території.

Підготовка стратегічного плану завжди базується на апріорному факті недостатності ресурсів для розвитку регіону або окремих територій. Тому, визначаючи пріоритети, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування фактично розв'язують завдання, як за мінімальні гроші максимально підвищити конкурентні переваги конкретної території, вкласти кошти в підприємства і сфери економічної діяльності, які з найбільшою ймовірністю динамічно розвиватимуться в майбутньому, замість того, щоб витратити ресурси на збиткові та безперспективні напрями [1].

Регіональна стратегія, з боку процесу її підготовки та методики, - складний інструмент впливу на майбутнє регіону. Її розроблення потребує чіткого алгоритму, політичної волі та знань місцевої влади, готовності та розуміння підприємницьких структур і населення. Готуючи стратегію регіонального розвитку, переглядають наявні умови, аналізують сили, які впливають на місцеву економіку, розробляють конкретні заходи, яких треба вжити, та планують зміни, які мають впливати на регіональну економіку. Процес складний у зв'язку з необхідністю вибирати напрями розвитку, узгоджувати дії і шукати консенсус, бо наявні в громаді можливості та ресурси завжди обмежені, а сама робота з цілепокладання повинна базуватись на виявленні та відборі проблем та формуванні планів дій.

Як зазначає О.І. Омельченко [4], складність та особливості розроблення регіональної стратегії розвитку обумовлені також такими факторами:

значна диференціація сфер економічної діяльності та велика територія суттєво збільшують коло питань, що потребують розгляду та узгодженого розв'язання;

часовий горизонт планування часто визначають державні документи, а не особливості проблематики конкретного регіону;

множинність центрів ухвалення рішень і необхідність їх узгодження в зв'язку з наявністю в регіоні багатьох територіальних громад, що представлені органами самоврядування;

потреба в запровадженні двоступінчатої процедури розроблення стратегії, коли на першому етапі збирають ініціативи «знизу», які в подальшому узагальнюють та опрацьовують на регіональному рівні;

наявність випадків, коли проявляється місцевий «егоїзм», тобто окрема адміністративно-територіальна одиниця намагається розв'язати передовсім власні проблеми, а не розглядає себе як частину регіону, що має розвиватися збалансовано;

наявність суттєвих диспропорцій розвитку окремих територій, що ускладнює ухвалення узгоджених рішень щодо пріоритетних напрямів регіонального розвитку;

на регіональному рівні вплив політичних аспектів на ухвалення стратегічних рішень значно більший, ніж на локальному;

наявність певної невизначеності, хто саме має відповідати за реалізацію регіональної стратегії – місцеві органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування;

бракує єдиної сформованої методологічної бази розроблення регіональних стратегій розвитку.

Таким чином, наведені особливості і складнощі підготовки регіональної стратегії розвитку визначають необхідність посиленої уваги її розробників до: вироблення чіткої ідеології, системи цінностей, принципів, на яких базуватиметься стратегія; організації обговорень, узгоджень між територіальними громадами щодо ключових питань регіонального розвитку; визначення і врахування в регіональній стратегії загальнодержавних інтересів; розроблення прозорих і зрозумілих конкурсних засад

внесення в стратегічний план місцевих проектів; визначення механізмів співфінансування спільних проектів та програмних заходів; чіткого розподілу і закріплення відповідальності за реалізацію стратегії; формування системи моніторингу та оцінювання реалізації програмних заходів і стратегії в цілому; вертикальної та горизонтальної координації усіх чинних на регіональному рівні програмних документів.

Список використаних джерел:

1. Єфремова Н.Ф. Державна регіональна політика та її роль у забезпеченні сталого економічного розвитку регіонів / Н.Ф. Єфремова, О.І. Чічкань, В.І. Роєнко // Економіка та держава. – 2018. – № 3. – С. 42-45.
2. Інструменти регіонального розвитку в Україні / О.В. Берданова та ін.; за ред. В.М. Вакулєнка, О.В. Берданової. — К.: НАДУ, 2013. — 286 с.
3. Моніторинг та оцінювання стратегій і програм регіонального розвитку в Україні / М. Лендєл, Б. Винницький, Ю. Ратейчак. – К.: К.І.С., 2016. – 120 с.
4. Омельченко О.І. Методологічні засади оцінювання рівня життя населення в регіонах України / О.І. Омельченко // Проблеми економіки. – 2017. – № 2. – С. 81-90.

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

*С.О. Машканцева, к.е.н., доцент
Національний університет «Одеська морська академія»,
м. Одеса*

Спроможність економіки протистояти дестабілізуючій дії внутрішніх і зовнішніх соціально-економічних факторів, не створювати загрози для інших елементів та зовнішнього середовища представляє собою економічну безпеку на регіональному рівні. Здатність регіональної економіки функціонувати в режимі розширеного відтворення, максимально забезпечувати прийнятні умови життя та розвитку населення, насамперед, залежить від ефективно функціонуючої економічної безпеки регіону. Відтак, економічна безпека регіону представляє собою діапазон економічних, соціальних та екологічних показників, сукупність яких забезпечує його сталий розвиток у довготривалій перспективі.

Транспортна галузь регіону як складна відкрита система функціонує відповідно до особливостей регіону, скорегованих на наслідки дії зовнішніх і внутрішніх факторів. Негативні тенденції у інноваційному розвитку транспортної системи регіону обумовлені сукупністю суб'єктивно-об'єктивних чинників, які безпосередньо впливають на економічну безпеку [1, с.68].

Економічну безпеку традиційно визначають як найважливішу якісну характеристику економічної системи регіону, яка означає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами для розвитку галузей економіки, та послідовну реалізацію регіональних інтересів. Крім того, економічна безпека як система інструментів і механізмів інституційної взаємодії, має здатність запобігати загрозам або мінімізувати їх вплив на економіку в цілому, в тому числі і на транспортну галузь. Отже, однією з найбільших проблем забезпечення економічної безпеки є наявність регіональних аспектів і проявів. Економічну безпеку регіонів доцільно розглядати як складову системи національної безпеки України. Ряд українських дослідників визначають економічну безпеку регіону як підсистему національної економіки, спираючись на його тлумачення як носія сукупності специфічних